

Dweilen en de kraan sluiten

Jeugdenco | 14 | voor professionals in de jeugdsector

De wachtlijsten in de jeugdzorg zijn na miljoeneninjecties geslonken, maar niet weggewerkt. Hoe komt dat? En, belangrijker nog, wat valt eraan te doen? Deskundigen spreken zich erover uit. Door Hellen Kooijman

Rita van Breugel, algemeen directeur van Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant, maakt zich zorgen. Niet omdat Noord-Brabant met 942 wachtenden (stand: juli) de negatieve ranglijst aangevoerd: "Wij zijn ook de grootste jeugdzorgregio." Maar omdat het nog steeds te veel is. Sommige factoren gelden specifiek voor Brabant. Zo'n honderd kinderen zouden hier vanuit andere provincies zijn geplaatst, vooral uit Limburg en Zeeland. "Het is dus niet ondenkbaar dat er in sommige provincies geen wachtlijsten zijn omdat die kinderen in Brabant zitten."

Maar de voornaamste boosdoener is de explosieve toename van de zorgvraag. Voor Brabant ging de landelijke raming voor 2009 uit van 7,8 procent, maar het is nu al 18 procent. Daar valt niet tegen op te boksen. Het loopt met name vast bij de jeugdzorgaanbieders. Daarbij is de trage doorstroom de voornaamste bottleneck is, zo meent Van Breugel. "Kinderen zitten relatief lang in de zorg. Ze houden daardoor een plek bezet die anderen ook willen."

Roel van Gurp, voorzitter van de raad van

bestuur van jeugdzorgaanbieder Stichting Kompaan en De Bocht in Tilburg, ziet dat probleem ook. "Maar het komt niet doordat wij de kinderen te lang zorg geven. Als we iets goed doen, dan is het het werken aan het verkorten van de verblijfsduur in de residentiële en ambulante voorzieningen. Het probleem is het gebrek aan plekken waar kinderen daarna naartoe kunnen als ze niet terug naar huis kunnen."

Verder zoekt Van Gurp de verklaring ook gedeeltelijk in sociale veranderingen. "We leven in een overprikkelde samenleving met ouders die toenemend handelingsonzeker zijn. Afwijkend gedrag wordt eerder tot een probleem gemaakt. Bovendien zegt de samenleving zegt steeds vaker: hier moet zwaarder worden ingegrepen." De Bureaus Jeugdzorg zijn daardoor erg op zekerheid gaan mikken, meent hij. "Ze denken: beter tien indicaties te veel dan een te weinig."

Twee keer wachten

Wie zich in de wachtlijsten verdiept, vindt een heel web van oorzaken. No-

Mark Bent

bestuursvoorzitter Spirit, organisatie voor jeugd- en opvoedhulp

“Wat de toenemende zorgvraag betreft: we weten al lang waar het ‘m in zit, hoor. De maatschappij is complexer geworden, structuren van vroeger zijn verdwenen, we signaleren beter, hulp is makkelijker bereikbaar en de samenleving kent probleempunten die er vroeger veel minder waren, zoals eenoudergezinnen. Het klinkt paradoxaal, maar eigenlijk hebben de problemen in de jeugdzorg weinig met jeugdzorg te maken en veel meer met onze samenleving. Toch krijgt de jeugdzorg de verwijten. Dat is merkwaardig: je verwijt de verslavingszorg toch ook geen toename van het aantal drank- en drugsverslaafden?”

Tonny van de Vondervoort gedeputeerde Zuid-Holland (PvdA)

“Wij zetten in op een snellere doorstroom door te werken met methoden die bewezen effectief zijn. Wij hebben afspraken gemaakt met de gemeenten over voldoende jongerenhuisvesting en onderwijs of werk, zodat kinderen niet onnodig lang in de zorg blijven.

Daarnaast hebben we extra personeel gesubsidieerd, zowel ambulante als residentiële. We verwachten eind 2009 nagenoeg geen wachtlijsten te hebben. Het irriteert mij weleens dat er over cijfers wordt gepraat alsof je in de supermarkt staat. Maar die druk scherpt je wel om te kijken via welke invalshoeken je de wachtlijsten kunt oplossen zonder alsmaar de capaciteit te vergroten. We kunnen niet doorgaan met telkens meer zorg leveren, we moeten kijken hoe het komt dat er zoveel meer vraag is. Dat is de kern van het probleem.”

Brigitte van Haften gedeputeerde Noord-Brabant (CDA)

“In de CJG's en voorliggende voorzieningen moet er informatie en ondersteuning aanwezig zijn voor alle kinderen en ouders en zeker niet alleen voor mensen met zorgvragen. Ouders moeten opvoeden weer als leuk gaan zien. En als er vragen zijn geen aarzeling voelen om die te stellen bij een CJG. Gemeenten moeten in die zin veel meer werken aan lokaal gezinsbeleid. De middelen die ik heb, gebruik ik gericht om daarop te sturen. Ik geef geen extra geld voor de wachtlijsten. Nadenken over een andere manier van kijken naar jeugdzorg levert meer op dan telkens maar geld erbij.”

deloos ingewikkelde registraties en tijdrovende indicatietrajecten. Een moeizame samenwerking tussen de verschillende domeinen. De gebrekkige aansluiting van vraag en aanbod. De hierboven beschreven veeleisende samenleving. Een angstige jeugdzorgsector, die op eieren loopt sinds media en politiek akelige incidenten breed uitmeten.

Veelvuldig genoemd worden ook de verschillende financieringstromen. Om indica-

ties te verkrijgen voor AWBZ-zorg (behalve de jgz), speciaal onderwijs of zorg in de lvg-sector moeten aparte indicatietrajecten worden doorlopen. In praktijk betekent dat dikwijls: twee instanties, twee contactpersonen, twee verschillende procedures en twee keer wachten. En zo zijn er nog meer oorzaken te bedenken. Hoewel lang niet iedereen dezelfde noemt. “Van de oorzaken bestaan verschillende beelden”, zegt Tom van Yperen, expert bij het kenniscentrum van het Nederlands Jeugdinstituut en bijzonder hoogleraar onderzoek en ontwikkeling effectieve jeugdzorg aan de Universiteit Utrecht. “Lang niet overal is consensus over.”

Niemandland

Waar wel iedereen het over eens is, zo meent Van Yperen, is dat het aanbod van ondersteuning, advies en lichte ambulante hulp “nog onvoldoende op orde is en onvoldoende volume heeft. Dat geeft druk op de gespecialiseerde zorg”. Peter Kouwenberg, bestuurder bij de William Schrikker Stichting, een instelling voor lvg-jongeren en hun ouders, vindt dit zelfs de basisoorzaak. “We dweilen aan de achterkant met

de kraan wagenwijd open. Want er is bijna geen niet-geïndiceerde ambulante zorg meer aan de voorkant aanwezig. Dat geldt niet alleen voor onze doelgroep, maar voor de hele jeugdzorg. In de gemeenten is die hulp beleidsmatig niet aanwezig. Bij de Bureaus Jeugdzorg is-ie weggehaald. Omdat er niets anders is, stellen de BJJ's een indicatie voor de gespecialiseerde zorg. En dat leidt tot wachtlijsten.”

Hij krijgt bijval van Tom van Yperen. “Aanvankelijk was het idee om van de BJJ's een eerstelijnsvoorziening te maken, een soort huisartsenpost, die niet alleen zou verwijzen, maar ook lichte ambulante zorg zou bieden. In het wetgevingstraject rondom de BJJ's is die functie gesneuveld. Vervolgens was het idee dat de gemeenten dit zouden opvangen in het kader van de Wmo. Maar dat is niet voldoende gebeurd. En dus belandde die hulp in niemandland.” Gedeputeerde Gert Ranter (CDA) van de provincie Overijssel (250 wachtenden) kent het probleem. “Ik hoor van Bureau Jeugdzorg in mijn provincie dat er kinderen komen die eigenlijk niet ‘zwaar’ genoeg zijn, maar waarvoor het gemeentelijk veld niet kan leveren wat ze nodig hebben.”

Oplossingen

Er zijn tal van programma's en maatregelen om de oorzaken aan te pakken: om de indicatiestelling te vereenvoudigen, de wacht- en doorlooptijden bij de Bureaus Jeugdzorg te bekorten, de regeldruk te verminderen, beter samen te werken en vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. Noord-Brabant is bijvoorbeeld gestart met ‘zorgtafels’: BJJ en de jeugdzorgaanbieders in een regio overleggen regelmatig hoe ze de vraag kunnen laten aansluiten op het aanbod. Roel van Gorp: “Het voorkomt dat iedereen op zijn eigen eiland zijn ding zit te doen. Het werkt procesversnellend.” Ook wordt steeds vaker ingezet op meer ambulante in plaats van residentiële hulpverlening. Zoals in de provincie Overijssel. Gedeputeerde Ranter: “Wij vinden dat een kind thuis hoort te wonen. Punt. Dat kan niet altijd, maar het kan in veel meer gevallen dan jeugdzorgverleners denken.” Ranter is overtuigd dat deze manier van kijken de wachtlijsten vermindert. Hij kan geen cijfers geven, maar ziet het effect in zijn eigen provincie. “Ambulante hulp is zeker vier keer zo goedkoop als residentiële, dus we kunnen veel meer kinderen helpen.”

Nog 4946 wachtenden voor u

In januari 2008 wachtten er in Nederland 6310 kinderen langer dan 9 weken op jeugdzorg. Per 1 juli 2009 waren dat er 4946.

Aantal wachtenden per provincie:

	jan '08	jul '09
Groningen	73	61
Friesland	134	63
Drenthe	7	36
Overijssel	450	351
Gelderland	1362	885
Utrecht	292	200
Flevoland	276	124
Noord-Holland	220	346
Zuid-Holland	584	606
Zeeland	231	85
Noord-Brabant	1000	942
Limburg	337	195
Amsterdam	486	602
Rotterdam	352	369
Haaglanden	136	81

Bron: Ministerie voor Jeugd en Gezin

Geen lichte gevallen

Ook de stadsregio Rotterdam zet in op ambulante. Bureau Jeugdzorg Rotterdam kocht onlangs nog 255 extra ambulante zorgtrajecten in en laat 21 dagbehandelingen ombouwen naar 84 ambulante trajecten. Daarnaast zijn er 80 pleegzorgplekken ingekocht en heeft de stadsregio extra geld beschikbaar gesteld voor kamertraining. René Meuwissen, directeur van Bureau Jeugdzorg Rotterdam, denkt dat daarmee voorlopig de druk van de wachtlijsten af is. Maar het blijven incidentele oplossingen. "De stadsregio's Rotterdam en Amsterdam hebben te maken met een stapeling van problemen. Slechte huisvesting, werkloosheid, migratie, enzovoort. Wij krijgen bijna geen lichte gevallen binnen. In Rotterdam staan bijvoorbeeld ruim drieduizend kinderen onder toezicht."

Die doen een groot beroep op de zorgcapaciteit. "Vooral in de pleegzorg en de residentiële zorg is er gewoon te weinig plek. Het komt twee tot drie keer per week voor dat we kinderen eigenlijk nergens kunnen plaatsen. Die zitten dan binnen zes dagen op vier verschillende plaatsen." Meuwissen

ziet de oplossing voor een belangrijk deel in meer geld. "Niet idioten veel, maar wel structureel op een aantal plekken." En ook Ton Moolenaar, voorzitter van de Belangenvereniging voor Medewerkers in de Bureaus Jeugdzorg (BMJ) meent dat de crux zit in meer structurele financiële middelen. "Met incidenteel geld bouw je geen tehuizen, neem je niet meer mensen aan en begeleid je niet meer pleeggezinnen." Maar er is al meer dan 115 miljoen euro in het probleem van de wachtlijsten gepompt. En de Tweede Kamer is het zat. Bovendien kampt Nederland met een economische recessie. In 2010 blijft het jeugdzorgbudget gelijk, maar wat hoe zal het de jaren daarna gaan? René Meuwissen: "Ik hou mijn hart vast. Want ik zie voor die jaren eerder meer dan minder kinderen in de knel komen."

De voorkant

"De enige manier om die wachtlijsten terug te dringen is door effectieve preventie en lichte vormen van jeugdzorg te realiseren", meent Van Yperen (Nji). "Zodat je de toestroom naar de gespecialiseerde

Roel van Gulp

bestuursvoorzitter van jeugdzorgaanbieder Stichting Kompaan en De Bocht in Tilburg

"Zorg voor arrangementen met één financieringsstroom en één budgethouder die ook de regie voert. De gemeenten zijn daar wellicht te klein voor, de provincies te groot. Ik zou eerder denken aan centrumgemeenten, zoals ze die ook hanteren bij de vrouwenopvang. En haal die indicatiestelling weg bij Bureau Jeugdzorg. Dat opereert totaal geïsoleerd van de eerste en tweede lijn. Hoe kan BJZ zo al die processen wegen en managen? Dan gaan ze uit veiligheid zowat overal indicaties voor afgeven. Plaats die indicatiestelling in de eerste lijn, bij huisartsen of consultatiebureaus. Die helpen je of sturen je door, niet naar een indicatieloket, maar naar een tweedelijnsprofessional."

Peter Kouwenberg

bestuurder William Schrikker Stichting

"Het was misschien verstandig geweest als we eerst samen hadden geïnventariseerd: hoe komt het dat het stelsel zo overbelast is aan de achterkant? Dan had je het geld dat nu besteed wordt om die wachtlijsten aan te pakken in ambulante hulp aan de voorkant kunnen inzetten. Nu zijn we zwaar in die achterkant aan het investeren en ik zie het alleen maar erger worden. Want we kunnen bijna geen alternatieven bieden. 'Baby Hendrikus' is een goed voorbeeld van wat je zou kunnen doen binnen het gezin. Maar onze gezinsvoogden hebben de grootste moeite om dit soort ondersteuning te realiseren. Moet je bij de jeugdzorg zijn, de Wmo, de AWBZ, de zorgverzekeraars? En overal stuit je op wachtlijsten. Dat is onacceptabel. Als je ambulante hulp binnen het gezin nodig hebt, moet die er snel zijn, anders gaat het escaleren."

zorg vermindert." Dat is ook waar minister Rouvoet zelf op inzet. "Er is onvoldoende vroeghulp – thuis, op school en in de buurt – waarmee we zwaardere interventies kunnen voorkomen", zei hij in een lezing

Tom van Yperen

expert bij het kenniscentrum van het Nederlands Jeugdinstituut en bijzonder hoogleraar onderzoek en ontwikkeling effectieve jeugdzorg aan de Universiteit Utrecht

"Op dit moment ontbreekt een samenhangende visie op hoe het stelsel in elkaar steekt, waar de knelpunten zitten en hoe je het probleem op de verschillende aspecten aanpakt. Die samenhang is cruciaal. Als je slechts een paar stukjes aanpakt, loop je het risico dat je met de kraan open dweilt. Het is daarom heel belangrijk dat die visie wordt gedeeld door alle partijen. Vooral de betrokkenheid van het veld is belangrijk, de medewerkers daar moeten het doen. Ik zie een sleutelrol voor de beroeps- en de brancheverenigingen."

René Meuwissen

directeur Bureau Jeugdzorg Rotterdam

"Er is te veel aandacht voor incidenten. Elk incident wordt onder een vergrootglas gelegd en vervolgens gegeneraliseerd. Daarna worden er dikwijls weer nieuwe protocollen en procedures ontwikkeld, wat de kans vergroot op nog meer bureaucratie. We moeten accepteren dat er altijd incidenten zullen plaatsvinden, ook al gaan er miljarden naar de jeugdzorg. Geef meer ruimte, vertrouwen en verantwoordelijkheid aan de professional. Daar zijn we nu in Rotterdam ook mee bezig. Zodat er minder geregistreerd hoeft te worden en meer aandacht kan gaan naar de cliënt."

aan de Vrije Universiteit, eind september. De minister ziet hier een cruciale taak weggelegd voor de Centra voor Jeugd en Gezin. En dit is ook de conclusie van de commissie-Paas, die in juni in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) met voorstellen kwam om de knelpunten in de jeugdzorg aan te pakken (zie kader). Andere jeugdzorgpartijen betwijfelen sterk of de CJG's daadwerkelijk dat gat aan de voorkant kunnen dichten. Roel van Gorp: "Er zijn wetenschappers die zeggen dat meer investeren in preventie ook weer

meer cliënten voor de gespecialiseerde jeugdzorg oplevert, omdat er meer in beeld komt." In *NRC Handelsblad* wees Jo Hermanns, bijzonder hoogleraar algemene opvoedkunde aan de Universiteit van Amsterdam, erop dat de CJG's nu al een soort verwijsmachines zijn geworden. "Negentig procent van de cliënten die met problemen in het Centrum voor Jeugd en Gezin komen, wordt doorverwezen. Daardoor is het weer een extra schakel in de keten die maakt dat jongeren en hun ouders nog langer op hulp moeten wachten."

'De lichte jeugdzorg is in een niemandsland terechtgekomen'

Ook Gert Ranter heeft zijn bedenkingen: "De discussie gaat nu vooral over wie met wie gaat samenwerken, waar het gebouw komt, en dat geeft mij niet het gevoel dat die CJG's het resultaat geven wat ermee beoogd is." De gedeputeerde meent dat er veel minder vrijblijvende doelen moeten worden gesteld. "Stel: je hebt 100 jongeren met problemen. Nu worden er 30 afgevangen door het voorliggende veld, en 70 door jeugdzorg. Dan moet je zorgen dat je dat naar 40-60 brengt of zelfs naar 50-50." Ook Tom van Yperen vindt dat de CJG's nu een te vrije invulling krijgen. "Je moet – landelijk – met alle betrokken partijen afspraken maken wat voor resultaten die CJG's moeten hebben als het gaat om het verminderen van die wachtlijsten. Zorg

Gert Ranter

gedeputeerde Overijssel (CDA)

"Ik ben voor een parlementaire enquête, omdat ik verwacht dat een aantal belangrijke oorzaken hierdoor naar boven komen. Het parlement voert bovendien de discussie verkeerd. Men kijkt naar cijfertjes en stelsels; als er meer bevoegdheden naar de gemeenten gaan, loopt het vanzelf beter. Het is een gotspe om dat te denken, want de achterliggende vraag is: hoe komt het dat steeds meer mensen behoefte hebben aan ondersteuning? Ik vind het daarnaast vreemd dat er in Den Haag zoveel gepraat wordt over wachtlijsten in de provinciaal gefinancierde jeugdzorg terwijl ze in de jeugd-ggz en de jeugdlvg veel langer zijn. Het gaat vaak om dezelfde kinderen. Maar de kamer voert een debat over een kokertje en niet over de verbinding met andere sectoren. Zo'n parlementaire enquête zou ook dat boven tafel kunnen krijgen."

bijvoorbeeld dat de jaarlijkse groei van gespecialiseerde zorg binnen drie jaar daalt van 7,5 procent naar 3,5 procent."

Dilemma

De minister heeft inmiddels laten weten dat hij zich niet ertoe zou laten verleiden om het debat over de toekomst van de jeugdzorg te beginnen vanuit "organisatorische structuren, bestuurlijke verantwoorde-

Alle vrijwillige jeugdzorg naar gemeenten?

De commissie-Paas, ingesteld door de VNG, deed in juni een aantal voorstellen om de knelpunten in de jeugdzorg aan te pakken.

- De volgende taken van Bureau Jeugdzorg worden gedecentraliseerd naar gemeenten: zorgcoördinatie, ambulante hulp, diagnostiek en indicatiestelling en aansluitingstaken met het onderwijs.
- De huidige gespecialiseerde, provinciaal gefinancierde hulp, de jeugd-ggz en lvg-zorg worden gelijkelijk toegankelijk vanuit de Centra voor Jeugd en Gezin. De indicatieprocedures worden vervangen door een verwijzing vanuit de eerste lijn.
- *Alle* vormen van ondersteuning en hulp op vrijwillige basis komen onder verantwoordelijkheid van gemeenten.
- De financiering van de drie soorten gespecialiseerde tweedelijns hulp wordt geharmoniseerd.
- Op termijn worden gemeenten verantwoordelijk voor de inkoop van de gespecialiseerde zorg.

De VNG peilde op bijeenkomsten van wethouders en raadsleden in Zwolle, 's-Hertogenbosch en Den Haag hoe er gedacht wordt over de voorstellen. De reacties waren overwegend positief. Op 5 november neemt het VNG-bestuur een standpunt in.

Ton Moolenaar
 voorzitter van de Belangenvereniging voor Medewerkers in de Bureaus Jeugdzorg (BMJ) en gezinsvoogd bij BJZ Noord-Holland.

"Sinds Savanna is de administratieve rompslomp verergerd. Elke scheet moet geregistreerd. Ook jij kunt voor de rechter gedaagd worden. En dan moet je verdomd goed kunnen verantwoorden wanneer je wat gedaan hebt. Savanna was tevens het begin van de leegloop. Bij BJZ Noord-Holland was het verloop de afgelopen jaren zo'n tachtig procent.

En we zijn niet de enige. Je werkt in een bijna lege winkel terwijl klanten gedwongen bij jou moeten kopen. Dan zegt personeel: bekijk het maar. Nieuwe mensen moeten ingewerkt worden, maar een medewerker kan maar één ding tegelijk. Gevolg: capaciteitstekort. De wachtlijsten zitten bij alle BJZ's. Een grote ramp. Is er een ots uitgesproken, moeten kinderen maanden wachten op een gezinsvoogd."

lijkheden, de rol van gemeenten en provincies, Bureau Jeugdzorg of vanuit incidenten en wachtlijsten." Hij wil beginnen vanuit "de visie op hoe we in Nederland kinderen willen opvoeden en laten opgroeien". Eind januari, begin februari komt het kabinet met een standpunt waarin die visie is neergelegd.

Ondertussen zitten er nog steeds kinderen in de wachtkamers. Misschien niet negen weken, maar toch. Je zou door al het polderoverleg bijna vergeten dat het gaat om jongeren die niet voor hun lol een nummer-tje hebben getrokken. In de laatste editie van de Housekrant, een krant voor jongeren in jeugdzorginstellingen is het woord aan Tinka (wachtijd: negen weken min twee dagen). Ze zit op een crisisplek en wacht op een behandelplaats. "Wachten vind ik vooral vreselijk als je in een situatie zit waar het echt niet meer gaat", zegt ze. "Vooral dan moet jeugdzorg beter luisteren en zo snel mogelijk helpen. Daar zijn ze toch voor?" <

Dit artikel is geschreven vóór publicatie van de Evaluatie van de Wet op de jeugdzorg.

Reageren? redactie@jeugdenco.nl

Wendy de Witte

"Ik dacht: zo bereik ik niks"

Wendy de Witte (23) sloeg en beet op haar negende, vertrok op haar veertiende bij haar pleegouders en gebruikte op haar zeventiende harddrugs. Nu is ze filiaalleidster, gelukkig getrouwd en moeder.

Door Gaston Dorren

"Kim, mijn biologische moeder, stond de ouderlijke macht over mijn zus Tanja en mij af toen ik twee was. We waren haar te veel. Had ze dat maar bedacht voordat ze kinderen maakte.

Tanja en ik kwamen bij pleegouders; eigenlijk tijdelijk, maar Kim ging ervandoor. Later waren we soms wel bij haar. Dan was het altijd vies en hadden we honger. Op mijn negende ging ik naar Vosseveld, waar ik met emoties leerde omgaan. Als ik boos of verdrietig was, sloeg en beet ik. Tegelijk was ik enorm op zoek naar bevestiging. Als pleegkind voel je: mijn eigen ouders wilden mij niet. Daarom vroeg ik aan Jan en alleman: 'Vind je mij lief? Vind je mij leuk?' Op Vosseveld heb ik geleerd: je bent goed zoals je bent.

Toen Tanja bij ons pleeggezin was weggelopen, werd ik steeds lastiger. Daardoor dreigde het mis te gaan tussen mijn pleegouders en mij. Ik heb in een gesprek gezegd: ik kan maar beter weg. Vanaf mijn veertiende heb ik drie jaar op allerlei plaatsen gewoond. Acht maanden in een leefgroep – heel heftig, op dag één had ik al een schaar tegen mijn nek. Een halfjaar bij mijn biologische moeder, maar dat werkte niet. Uiteindelijk heeft ze geregeld dat ik naar de crisisopvang ging. Vervolgens van de ene crisisopvang naar de andere. En weer naar een leefgroep, waar ik ben weggelopen. Ik heb dus heel veel jeugdzorgers meegemaakt. De beste werken niet volgens een boekje, zetten geen voorbarige stempels op je. Ze vragen aan jou wat je als het probleem ziet, hoe je het wilt aanpakken.

Na dat weglopen heb ik twee jaar bij vrienden gezeten. Geen school, wel veel drinken en drugs: cocaïne, xtc, speed. Tot ik dat zat was. Ik dacht: ik ben zeventien en bereik op deze manier niks. Ik heb mijn voogdes gebeld, die me al tien jaar kende, iemand met wie ik echt mazzel heb gehad. Zo ben ik op begeleid wonen gekomen. Na een paar maanden kreeg ik met een slimmigheidje voor elkaar dat ik zelfstandig op kamers mocht, betaald door jeugdzorg.

Sindsdien verdien ik mijn eigen geld, nu als filiaalleidster bij Scapino. Ik vond alleen zijn in het begin moeilijk, dus ik heb tot twee keer toe samengewoond met nogal dominante vriendjes – ik denk dat ik bescherming en veiligheid zocht. Tot ik 4,5 jaar geleden Nico leerde kennen. Hij heeft geen jeugdzorgverleden en gaat erg nuchter met het mijne om. Zijn familie heeft me als een dochter opgenomen. Onze zoon van een jaar was een oepsje, maar erg welkom. En binnenkort trekken we in een nieuw huis.

Ook met mijn pleegouders heb ik weer goed contact. Zij zijn echt mijn ouders. Kim en Tanja zie ik af en toe. Maar liever niet te lang." <